

УДК 339.9:502.171

Р. В. Коробка,

к. е. н., докторант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8878-0153>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.9.72

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВИМІР ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

R. Korobka,

PhD in Economics, Candidate on Doctor Degree, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

INVESTMENT DIMENSION OF FISCAL REGULATION OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AT THE REGIONAL LEVEL

Виявлено, що поглиблення децентралізації та реформування територіальної організації влади в Україні в останнє десятиліття вимагають формування диференційованих підходів до побудови моделі фіскального регулювання природокористування на регіональному рівні (на рівні адміністративної області), оскільки на обласний рівень передано повноваження реалізації регіональної екологічної політики. Встановлено, що основними інструментами системи фіскального регулювання природокористування виступають рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів і плата за землю, які у сукупності формують суми надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів. Обґрунтовано, що доцільність трансформації моделі фіскального регулювання на регіональному рівні випливає з необхідності посилення інвестиційної спрямованості публічних природоохоронних видатків, котрі фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Виявлено, що інвестиційний вимір фіскального регулювання природокористування виступає ключовим детермінантом оновлення та модернізації мережі об'єктів природно-господарської та природоохоронної інфраструктури з метою результативнішого залучення природних ресурсів та екосистемних послуг у відтворювальний процес регіональних господарських комплексів. Встановлено, що для Волинської області модель фіскального регулювання природокористування є не лише базовим детермінантом інвестиційного забезпечення проєктів розбудови мережі об'єктів природно-господарської та природоохоронної інфраструктури, а й соціально-економічного піднесення територіальних громад базового рівня, в першу чергу сільських та селищних. Результати аналізу основних тенденцій фактичних та реальних надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області дають підстави стверджувати про необхідність трансформації моделі фіскального регулювання природокористування в даному регіоні. Обґрунтовано, що пілотним регіоном в частині трансформації системи фіскального регулювання природокористування може виступити Волинська область, де природні ресурси є базовим чинником соціально-економічного розвитку частини міських, а також усіх сільських та селищних територіальних громад.

It is found that the deepening of decentralization and reform of the territorial organization of power in Ukraine in the last decade require the formation of differentiated approaches to building a model of fiscal regulation of environmental management at the regional level (at the level of the administrative region), since the authority to implement regional ecological policy has been transferred to the regional level. The author establishes that the main instruments of the system of fiscal regulation of natural resource use are rent and fees for the use of other natural resources and land fees, which together form the total natural resource rent revenues to local budgets. It is substantiated that the expediency of transforming the model of fiscal regulation at the regional level stems from the need to strengthen the investment orientation of public environmental expenditures financed from local budgets. It has been found that the investment dimension of fiscal regulation of environmental management is a key determinant of renewal and modernisation of the network of natural and economic and environmental infrastructure facilities with a view to more efficiently involving natural resources and ecosystem services in the reproduction process of regional economic complexes. It is established that for the Volyn region, the model of fiscal regulation of natural resource use is not only a basic determinant of investment support for projects for the development of a network of natural resources and environmental infrastructure but also the socio-economic development of basic-level territorial communities, primarily rural and settlement ones. The results of the analysis of the main trends in the actual and real revenues of the total natural resource

rent to the local budgets of the Volyn region give grounds to assert the need to transform the model of fiscal regulation of natural resources use in this region. It is substantiated that the Volyn region can serve as a pilot region in terms of transforming the system of fiscal regulation of natural resources use, where natural resources are the basic factor of socio-economic development of some urban, as well as all rural and settlement territorial communities.

Ключові слова: інвестиційний вимір, фінансове регулювання, природокористування, природні ресурси, місцеві бюджети, природно-ресурсна рента, природоохоронна інфраструктура.

Key words: investment dimension, fiscal regulation, nature management, natural resources, local budgets, natural resource rent, environmental infrastructure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Акумуляовані у публічних бюджетах природно-ресурсні платежі та екологічні податки, особливо у держбюджеті, вирішальною мірою не впливають на можливості держави фінансувати класично притаманні для неї функції. Це пов'язано як з незадовільною ідентифікацією бази нарахування цих платежів, так і з невпорядкованістю відносин щодо розширеного відтворення та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу. Водночас на рівні регіонів та територіальних громад базового рівня надходження цих платежів за умови їх концентрації у спеціальних фондах можуть дати суттєвий поштовх для реалізації проєктів освоєння перспективних родовищ корисних копалин та оздоровлення довкілля. Важливого значення набуває посилення інвестиційної спрямованості акумульованих у місцевих бюджетах природно-ресурсних платежів, оскільки вже перманентний характер має поточна спрямованість публічних природоохоронних видатків (близько 70% таких видатків направлені на фінансування заходів по утриманню та обслуговуванню основних природоохоронних засобів, а не на фінансування їх модернізації, реконструкції та технічного переоснащення). Пілотним регіоном в частині трансформації системи фінансового регулювання природокористування може виступити Волинська область, де природні ресурси є базовим чинником соціально-економічного розвитку частини міських територіальних громад, а також усіх сільських та селищних територіальних громад. У цьому регіоні є також значний потенціал для залучення зелених інвестицій з глобальних екологічних фондів в рамках реалізації проєктів транскордонного співробітництва.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Виклики воєнного часу та виклики повоєнного відновлення детермінували наукові дослідження, котрі стосуються підвищення результативності залучення природних ресурсів у господарський обіг. Одним з ключових інструментів регуляторного впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу виступає модель фінансового регулювання природокористування. Тому у вітчизняних наукових дослідженнях в останнє десятиліття почали більше уваги приділяти оптимізації системи адміністрування природно-ресурсної ренти та екологічних податків з метою формування надійних джерел публічного фінансування відтворення природної складової національного господарства та оздоровлення довкілля. Ключовим інструментом у системі фінансового регулювання природокористування виступає рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів, яка на даний момент не забезпечує еквівалентного вилучення рентних доходів, котрі утворюються у процесі господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу.

Багатофункціональність та багатокомпонентність системи фінансового регулювання природокористування зумовила необхідність формулювання численних авторських підходів щодо її трансформації. На переконання М. Хвеси́ка, В. Голя́на та В. Бардася в основі сучасної системи фінансового регулювання природокористування має лежати комплекс принципів. Такими принципами виступають: принцип конвергенції; принцип поступальності інституціональних змін; принцип трансформації негативних екстерналій у позитивні; принцип максимальної гармонізації податкового, бюджетного та природоохоронного законодавства; принцип диференціації фінансових платежів на різних стадіях природно-продуктової вертикалі;

принцип селективного відбору імпортованих інститутів; принцип рентної спрямованості; принцип отримання глобальних фінансових преференцій; принцип дотримання фіскального оптимуму; принцип нівелювання стереотипу "дарованості" природних ресурсів; принцип забезпечення релевантності поведінки продавців і споживачів на ринку природних ресурсів [4, с. 13]. Виходячи з остаточного вибору євроінтеграційного вектору розвитку України особливої ваги в регуляторному впливі на процеси господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу набуває дотримання принципу конвергенції, тобто забезпечення зближення вітчизняної системи фіскального регулювання природокористування з передовими європейськими лекалами фіскального впливу на суб'єкти природо-експлуатаційної та природоохоронної діяльності. В умовах перманентної дефіцитності вітчизняних "зелених" фінансів дуже важливо в основу трансформації фіскального механізму природокористування закласти принцип отримання глобальних преференцій, які надаються в межах імплементації затверджених ООН Глобальних цілей сталого розвитку та Нової кліматичної угоди. Повноцінне дотримання такого принципу — запорука диверсифікації джерел та методів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення природно-ресурсного потенціалу та оздоровлення довкілля.

Доцільність імплементації принципу конвергенції також підтверджується твердженням І. Чугунова, Т. Канєвої та І. Любчак щодо потреби формування національних фінансових інструментів впровадження Європейського Зеленого Курсу, що є важливим елементом сучасного етапу розвитку країни. Ефективна та дієва реалізація "зеленого" фінансування дозволить забезпечити сталий соціально-економічний розвиток, а також повоєнну відбудову економіки України [5]. Повноцінне впровадження Європейського Зеленого Курсу однозначно потребує трансформації української моделі фіскального регулювання природокористування, зокрема в частині урізноманітнення регуляторів трансакцій з природною сировиною, диверсифікації методів та інструментів стимулювання комплексного освоєння родовищ корисних копалин, зокрема утилізації вторинних мінеральних ресурсів, компенсаційних механізмів природокористувачам, які реалізують проекти розширення площі земель природно-заповідного фонду.

В контексті трансформації та посилення інвестиційної спрямованості системи фіскального регулювання природокористування прикладною

цінністю відзначається підхід О. Лабенка. Він констатує, що бюджетно-податковий механізм регулювання природокористування поєднує дві основні компоненти: податкову (фіскальну) і бюджетну. Перша має бути зорієнтована на мобілізацію ресурсів — формування надходжень за рахунок справляння податків, друга — на їх розподіл та фінансування різних природоохоронних заходів. При розробці сучасного бюджетно-податкового механізму необхідно передбачити на прямий розподіл коштів, отриманих від екологічних податків. Цьому сприятиме визначення інструментів бюджетної компоненти, зокрема таких, як: інвестиції, трансферти, кредити, дотації тощо [2, с. 48]. Поряд з напрямками розподілу коштів, отриманих від екологічних податків, доцільно визначити пріоритети та механізми витрачання коштів, акумульованих внаслідок адміністрування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів. Екологічний податок — це фіскальний інструмент, спрямований на відшкодування екологічної антиренти, котра утворюється внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, зокрема атмосферного повітря та водних джерел і ґрунтів. Тому він повністю має спрямовуватися у спеціальні фонди природоохоронного призначення, котрі утворюються у бюджетах різного рівня, і відповідно матимуть цільову направленість. Природно-ресурсна рента забезпечує вилучення частини рентних доходів, утворених внаслідок залучення природних ресурсів у відтворювальний процес, і логічним є спрямування її частини на відтворення природно-ресурсного потенціалу та оздоровлення довкілля.

Поглиблення децентралізації та реформування територіальної організації влади в Україні в останнє десятиліття вимагають формування диференційованих підходів до побудови моделі фіскального регулювання природокористування на регіональному рівні (на рівні адміністративної області), оскільки на обласний рівень згідно базових нормативно-правових, актів, які регламентують децентралізацію, передано повноваження реалізації регіональної екологічної політики. Особливо важливого значення набуває посилення інвестиційної спрямованості акумульованих у місцевих бюджетах природно-ресурсних платежів через формування спеціальних фондів природно-ресурсного та природоохоронного спрямування, що дасть змогу забезпечити надійне джерело фінансування природоохоронних видатків та використання інструментів стимулювання проектів вторинного ресурсокористування та комплексного природокористування.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є розкриття змістовних характеристик інвестиційного виміру фіскального регулювання природокористування на регіональному рівні в умовах воєнних викликів, викликів повоєнного відновлення та з врахуванням наслідків поглиблення децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ

Активізація уваги до українських запасів природної сировини ключових акторів глобальної політики однозначно вимагає формування сучасного формату фіскального регулювання природокористування, щоб лівова частка природно-ресурсної ренти перерозподілялася в інтересах українського народу. Детермінантом перегляду основних принципів інституційно-методологічного забезпечення системи фіскального регулювання природокористування виступає різна матеріально-речова субстанція та територіальна розосередженість окремих видів природних ресурсів, що свідчить про недоцільність застосування єдиного підходу до ідентифікації бази нарахування та встановлення ставок рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів.

Однією із прикметних рис сучасної системи фіскального регулювання природокористування є її слабка рентна спрямованість щодо більшості видів природних ресурсів та секторів, де ці ресурси є системоутворюючим фактором. Це пояснюється тим, що не відбувається встановлення науково обґрунтованих ставок рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, які враховували б регіональну та галузеву специфіку ресурсоспоживання, наявність і продуктивність рентоносних галузей; розширення переліку місцевих податків і зборів з наданням регіонам права стягнення податків і зборів за природні ресурси, що знаходяться в розпорядженні органів місцевого самоврядування [4, с. 8].

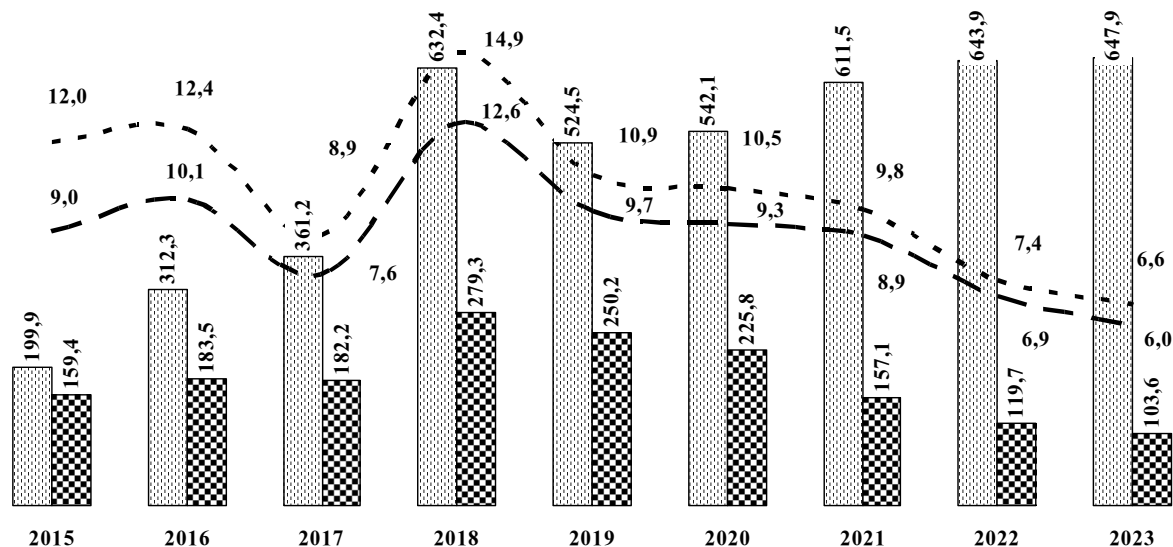
Перенесення центру тяжіння в реалізації регіональної екологічної політики на рівень адміністративної області у відповідності з нормативно-правовими актами, котрі визначили контури поглиблення децентралізації, реформування територіальної організації влади та створення мережі укрупнених територіальних громад [3], потребують додаткового визначення характерних рис фіскального регулювання природокористування на регіональному рівні. Для Волинської області модель фіскального регулювання природокористування виступає не лише базовим детермінантом інвестиційного забезпечення проєктів розбудови мережі об'єктів природно-господарської та природоохоронної

інфраструктури, а й соціально-економічного піднесення територіальних громад базового рівня, в першу чергу сільських та селищних.

Тому результативність застосування основного інструменту фіскального регулювання природокористування у вказаному регіоні, яким виступає рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів, є одним з наріжних каменів результативнішого використання ендогенного потенціалу соціально-економічного піднесення. Незважаючи на те, що плата за землю від 1 січня 2015 року стала частиною податку на майно, цей фіскальний інструмент є теж формою вилучення ренти. Виходячи з приведених міркувань, повна картина про результативність фіскального регулювання природокористування у Волинській області буде можливою за умови аналізу основних тенденцій надходжень загальної природно-ресурсної ренти (суми надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів і плати за землю) до місцевих бюджетів даного регіону.

В цілому фактичні надходження загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у період з 2015 по 2023 роки відображали висхідний тренд з найбільшим зростанням у 2018 році (рис. 1). Так у 2015 році даний показник становив 199,9 млн грн, у 2016 році — 312,3 млн грн, у 2017 році — 361,2 млн грн, у 2018 році — 632,4 млн грн, у 2019 році — 524,5 млн грн, у 2020 році — 542,1 млн грн, у 2021 році — 611,5 млн грн, у 2022 році — 643,9 млн грн, у 2023 році — 647,9 млн грн. Фактичні надходження загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у 2023 році порівняно з 2015 роком зросли на 448,0 млн грн.

Водночас динаміка фактичних надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області не відображає реальні зрушення, оскільки великою мірою визначається високими темпами девальваційно-інфляційних процесів, котрі вимагають перманентної індексації ставок рентної плати, земельного податку та орендної плати за землю. Тому виникає необхідність розрахунку загальної природно-ресурсної ренти у порівняних цінах на початок часового горизонту, який аналізується (авт.: у даному випадку це початок 2015 року). Розрахунок суми загальної природно-ресурсної ренти у порівняних цінах на початок 2015 року передбачав ділення суми фактичних надходжень загальної природно-ресурсної ренти на кумулятивний індекс цін виробників промислової продукції. Це дало можливість відслідкувати динаміку реальних над-

- Надходження загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області, млн грн
 ■■■■■ Надходження загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у порівнянних цінах на початок 2015 року, млн грн
 - - - Частка загальної природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях до місцевих бюджетів Волинської області, %
 — — — Частка загальної природно-ресурсної ренти у загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області, %

Рис. 1. Структурно-вартісні виміри надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у 2015–2023 роках

Джерело: розраховано за оперативними даними Міністерства фінансів України.

ходжень (надходження у порівнянних цінах) означеного фіскального інструменту до місцевих бюджетів Волинської області.

Динаміка надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у порівнянних цінах на початок 2015 року у період з 2015 по 2018 роки в цілому відображала висхідний тренд з подальшим зниженням до 2023 року. Так у 2015 році даний показник становив 159,4 млн грн, у 2016 році — 183,5 млн грн, у 2017 році — 182,2 млн грн, у 2018 році — 279,3 млн грн, у 2019 році — 250,2 млн грн, у 2020 році — 255,8 млн грн, у 2021 році — 157,1 млн грн, у 2022 році — 119,7 млн грн, у 2023 році — 103,6 млн грн. Надходження загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області у порівнянних цінах на початок 2015 року у 2023 році порівняно з 2015 роком знизилася на 55,8 млн грн.

Квінтесенцією вагомості впливу загальної природно-ресурсної ренти на самодостатність місцевих бюджетів Волинської області є частка даного фіскального інструменту як у структурі загальних доходів в цілому, так і в структурі податкових надходжень зокрема. Частка загальної природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях до місцевих бюджетів Волинської області в період з 2015 по 2023 рік

відображала хвилястий тренд до зниження із максимальним значенням у 2018 році і мінімальними значеннями у 2023 році. Так у 2015 році даний показник становив 12%, у 2016 році — 12,4%, у 2017 році — 8,9%, у 2018 році — 14,9%, у 2019 році — 10,9%, у 2020 році — 10,5%, у 2021 році — 9,8%, у 2022 році — 7,4%, у 2023 році — 6,6%. Частка загальної природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях до місцевих бюджетів Волинської області у 2023 році порівняно з 2015 роком знизилася на 5,4%. Динаміка питомої ваги загальної природно-ресурсної ренти у загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області в період з 2015 по 2023 рік відображала хвилястий аналогічний динаміці частки природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях тренд. Так у 2015 році даний показник становив 9,0%, у 2016 році — 10,1%, у 2017 році — 7,6%, у 2018 році — 12,6%, у 2019 році — 9,7%, у 2020 році — 9,3%, у 2021 році — 8,9%, у 2022 році — 6,9%, у 2023 році — 6%. Частка загальної природно-ресурсної ренти у загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області у 2023 році порівняно з 2015 роком знизилася на 3%. Тобто в останні роки вагомість загальної природно-ресурсної ренти у забезпеченні самодостатності місцевих бюджетів Волинської області знижується.

Обернена кореляція між тенденціями фактичних надходжень та надходжень природно-ресурсної ренти у порівнянних цінах на початок 2015 року свідчить про те, що у 2015—2023 роках спостерігається зменшення реальних надходжень природно-ресурсних платежів. Така ситуація зумовлена розривами між темпами інфляційно-девальваційних процесів та темпами індексації ставок земельного податку, орендної плати за землю та рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів. Також треба врахувати те, що у структурі загальної природно-ресурсної ренти питома вага плати за землю становить більше 80%, що свідчить про низький рівень адміністрування рентних платежів за спеціальне використання природних ресурсів. Це зумовлено як об'єктивними (обмеженість мінерально-сировинного потенціалу, низький рівень геологічного вивчення окремих видів корисних копалин), так і суб'єктивними (нееквівалентність ставок рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів) чинниками.

Результати аналізу основних тенденцій фактичних та реальних надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих бюджетів Волинської області дають підстави стверджувати про необхідність трансформації моделі фіскального регулювання природокористування в даному регіоні. Базовим методологічним підґрунтям такої трансформації на загальнонаціональному рівні має виступати постулат: модель фіскального регулювання природокористування, з однієї сторони, має бути зорієнтована на зниження фіскального, зокрема податкового, тягара на природокористувачів через усунення існуючих перегинів в об'єктній базі встановлення ставок фіскального впливу на даний сектор суб'єктів виробничо-господарської діяльності, а з другої — на диверсифікацію методів та інструментів фіскальних вилучень частини доданої вартості та природно-ресурсної ренти сектора споживачів усього спектра екосистемних послуг, котрі продукуються природними біогеоценозами й стосуються отримання додаткової вигоди й у частині максимізації виробництва готової продукції, і в частині упередження природно-екологічних і техногенно-екологічних збитків [1, с. 151]. Саме домінанта стимулювання раціоналізації використання природної сировини у господарському обігу та комплексного природокористування через утилізацію вторинної природної сировини забезпечить розширення бази нарахування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, а та-

кож бази нарахування податків і зборів за використання ресурсної цінності природних ресурсів у переробних ланках продуктових ланцюгів.

Водночас виклики покращення якості довкілля та примноження потенціалу екосистемних послуг як бази підвищення рівня капіталізації природно-ресурсного сектора в цілому потребує посилення інвестиційної спрямованості використання акумульованої в місцевих бюджетах загальної природно-ресурсної ренти, яка охоплює рентну плату та плату за використання інших природних ресурсів і плату за землю. Таке використання стане можливим за умови концентрації перерахованих складових загальної природно-ресурсної ренти у спеціальних фондах місцевих бюджетів — фондах відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища і фондах охорони і захисту земель. Кошти цих фондів необхідно використовувати для створення нових, модернізацію та реконструкції діючих об'єктів природно-господарської та природоохоронної інфраструктури.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для ряду регіонів примноження природно-ресурсного потенціалу та потенціалу екосистемних послуг виступає базовим чинником соціально-економічного піднесення. Для забезпечення такого примноження доцільним є посилення інвестиційної спрямованості використання акумульованої у місцевих бюджетах природно-ресурсної ренти через концентрацію її частини у спеціальних фондах природно-ресурсного та природоохоронного спрямування. Пілотним регіоном в цьому плані може стати Волинська область, де для більшості міських та усіх без винятку сільських та селищних територіальних громад природно-ресурсні активи виступають ключовим фактором активізації ділової активності, розбудови підприємницького сектору, який функціонує на основі комерціалізації екосистемних послуг, а також забезпечення зайнятості та самозайнятості. Активізація використання природно-ресурсних активів у відтворювальному процесі залежить від трансформації моделі фіскального регулювання природокористування.

У Волинській області в останні роки спостерігається зменшення рівня вагомості загальної природно-ресурсної ренти у забезпеченні бюджетної ефективності. Різниця в динаміці фактичних та порівняльних надходжень загальної природно-ресурсної ренти до місцевих

бюджетів Волинської області за період 2015—2023 роки пояснюється впливом інфляційно-девальваційних процесів та інших економічних факторів. Щорічно ставки рентної плати, земельного податку та орендної плати за землю індексуються з урахуванням інфляції. Інфляційна спіраль завуальовує реальні коливання обсягів залучення природних ресурсів у господарський обіг, оскільки фактичні суми адміністрування природно-ресурсних платежів зростають. Динаміка частки загальної природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях та загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області у 2015—2023 роках прямо корелює з динамікою надходжень означеного фіскального інструменту у порівнянних цінах на початок 2015 року.

Частка природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях та у загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області демонструє хвилястий тренд до зниження за період з 2018 по 2023 рік. Максимальні значення частки загальної природно-ресурсної ренти у податкових надходженнях та загальних доходах місцевих бюджетів Волинської області були досягнуті у 2018 році і становили відповідно 14,9% та 12,6%. Найвищі значення вказаних показників у 2018 році зумовлені підвищенням частки рентної плати за користування надрами, яка згідно законодавчих змін стала зараховуватися до місцевих бюджетів. У 2019—2023 роках спостерігалось зниження частки загальної природно-ресурсної ренти у загальних доходах місцевих бюджетів України, що пов'язано зі збереженням високого рівня нееквівалентності ставок рентної плати та реальної цінності природних ресурсів, які залучаються у господарський обіг.

Трансформація моделі фіскального регулювання природокористування має передбачати, в першу чергу, посилення інвестиційної спрямованості використання акумульованої у місцевих бюджетах Волинської області загальної природно-ресурсної ренти (рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, плати за землю). Інвестиційна спрямованість має виступати обов'язковою умовою використання коштів спеціальних фондів (фонди природно-ресурсного та природоохоронного спрямування, фонди захисту та охорони земель), сформованих у місцевих бюджетах.

Література:

1. Голян В., Марчук Ю., Погуляйко Ю., Матрунчик Д., Дзюбенко О. Формування сучасної моделі фіскального регулювання лісого-

подарювання як важлива передумова інноваційної трансформації лісового сектора України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 3 (56). С. 139—155.

2. Лабенко О.М. Бюджетно-податковий механізм регулювання природокористування. *Світ фінансів*. 2023. № 4 (77). С. 41—51.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р "Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні". [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

4. Хвесик М., Голян В., Бардась В. Формування нової моделі фіскального регулювання природокористування: інституціональні передумови, методологічне забезпечення та практичні рекомендації. *Економіст*. 2013. № 9. С. 4—13.

5. Чугунов І.Я., Канєва Т.В., Любчак І.С. Фінансові інструменти реалізації Європейського зеленого курсу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 56. [Електронний ресурс]. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3082/3005>

References:

1. Holian, V. Marchuk, Yu. Pohulajko, Yu. Matrunchyk, D. and Dziubenko O. (2024), "Formation of a modern model of fiscal regulation of forestry as an important prerequisite for innovative transformation of the forest sector of Ukraine", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (56), pp. 139—155.

2. Labenko, O.M. (2023), "Budget and tax mechanism for regulating nature use", *Svit finansiv*, vol. 4 (77), pp. 41—51.

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution "On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (Accessed 15 Apr 2025).

4. Khvesyk, M. Holian, V. and Bardas', V. (2013), "Formation of a new model of fiscal regulation of nature use: institutional prerequisites, methodological support and practical recommendations", *Economist*, vol. 9, pp. 4—13.

5. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. and Liubchak, I.S. (2023), "Financial instruments for the implementation of the european green course in Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 56, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3082/3005> (Accessed 15 Apr 2025).

Стаття надійшла до редакції 25.04.2025 р.